

Saanan alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Lausuntoluonnos 12.4.2017

Asianumero MH 1592/2017/06.02.03

YHTEENVETO

Saanan alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

NYKYTILAN KUVAUS

1 Suunnittelualueen kuvaus

Suunnittelualueen pinta-ala on 12 297 ha. Alue kuuluu kokonaisuudessaan Enontekiön kuntaan ja saamelaisen kotiseutualueeseen, jossa poronhoidolla ja muilla luontaiselinkeinoilla on vahva asema. Enontekiön kunta on kokonaisuudessaan erityistä poronhoitoaluetta. Suunnittelualue rajautuu Kilpisjärven (Gilbbesjávri) kylään, joka on kasvanut ja laajentunut matkailun kehittymisen myötä. Norjan rajan läheisyys on tärkeää Kilpisjärven kylälle ja norjalaiset loma-asukkaat moninkertaistavat kylän asukasmäärän etenkin kevään ruuhkaviikkoina.

Kilpisjärven kylän taustalla kohoava Suomen tunnetuin tunturi, Saana (Sáná), on luontoarvoiltaan suunnittelualueen monimuotoisin alue. Alueella on Saanan lisäksi muita, pienempiä tuntureita, tunturijärviä ja luonnontilaisia jokia. Suunnittelualueen direktiiviluontotyypeistä suurin osa on tunturikankaita ja tunturikoivikoita.

2 Perustamistarkoitus

Suunnittelualueella on kaksi perustettua suojelualuetta ja laaja rantojensuojeluohjelmakohde. Saanan lehtojensuojelualue on perustettu vuonna 1981 harvinaisen, rehevän lehtoluonnon ja siihen liittyvien muiden luontotyyppien sekä niille ominaisten kasvi- ja eläinlajien säilyttämiseksi ja ympäristötutkimuksen ja luonnonharrastuksen edistämiseksi. Saanan luonnonsuojelualue perustettiin vuonna 1988. Käsivarren tunturijärvien rantojensuojeluohjelmakohde tavoitteena on säilyttää alue rakentamattomana ja luonnontilaisena.

Osa alueesta on Kilpisjärven tutkimusaluetta, joka on aikanaan erotettu Metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksia varten ja sittemmin siirretty Metsähallituksen hallintaan.

3 Eloton luonto: vesistöt ja geologia

Pääosa suunnittelualueen vesistä kuuluu Tornionjoen päävesistöalueeseen. Saarijärven–Salmijärven alueen vedet ja tunturipurot Jehkas (Jiehkkaš)-tunturien takarinteiltä rajan tuntumasta laskevat Norjan puolelle Galajávriin ja edelleen Skibotnelvaan. Alueella on lukuisia tunturijärviä. Vedet ovat luonnontilaisia ja laatuolosuhteiltaan erinomaisia. Alueella on yksi I-luokan pohjavesialue.

Kilpisjärven alueen kallioperä on Suomen oloissa poikkeuksellinen. Suunnitelma-alueen luoteisosassa on Kaledonideihin kuuluvan vuorijonovyöhykkeen reunaa, joka on muuta kallioperäämme selvästi nuorempaa. Alueen luoteisosan kallioperä koostuu vanhan peruskallion päälle 400–600 miljoonaa vuotta sitten kerrostuneista ja työntyneistä nuorista liuskeista. Alueella on paikoin kalkkipitoista dolomiittia. Esimerkiksi Saanan päällisyys on arkoosikvarsiittia, sen alla on ohut dolomiittikerros, ja Saanan alarinteillä saviliusketta.

4. Natura 2000 -luontotyypit

Suunnittelualueen luontotyyppitiedosta valtaosa on kerätty ilmakuvatulokinnalla LUOTI-hankkeessa, ja LUOTI-inventointien tietojen pohjalta Natura-luontotyypit on johdettu MHGIS-tietokantaan. Em. seikat aiheuttavat epätarkkuutta inventoituihin luontotyypeihin ja niiden pinta-alatietoihin.

Suunnittelualueen laaja-alaisimmat luontodirektiivin luontotyypit ovat tunturikankaat (4060) (osuus 61 % alueesta) ja tunturikoivikot (9040) (osuus 12 %). Luontotyypeiltään monimuotoisin on Saanan (ja Jiehkkašin) alue. Luontodirektiivin luontotyypeistä EU:n tärkeinä pitämiä eli priorisoituja luontotyyppejä alueella ovat huurreammallähteet ja tuntureiden kalkki- ja virtavesivaikutteiset sara- ja vihviläkasvustot, joita esiintyy Saanan lisäksi Suomessa vain Mallalla ja Käsivarren erämaan pohjoisosan suurtuntureilla.

Saana-tunturilla olevilla suojelualueilla on erittäin edustavia, lajistoltaan monipuolisia rehevien ja ravinteisten luontotyyppien esiintymiä kuten lehtoja, kosteita suurruohoniittyjä, kalkkikallioita, lapinvuokkokankaita sekä letoja ja huurreammallähteitä. Alueella on laajalti edustettuna Suomen tunturiluonto koivuvyöhykkeen tuoreista koivikoista karumpiin jäkälätyyppeihin, kalkkivaikutteisista letoista paljakan karuihin rämeisiin sekä jokireiteistä tunturipurojen latvoille.

Suunnittelualueella esiintyvistä luontotyypeistä ovat uhanalaisia mm. variksenmarjatunturikoivikot, tuulikankaat, lapinvuokkokankaat, huurreammallähteet ja lettorämeet.

5 Lajisto

Saana on lajistoltaan suunnittelualueen arvokkain kokonaisuus. Sen rinteiden kalkkikalliot ja -pahdat sekä laajat kalkkivyyrylohkareikot, lapinvuokkokankaat, lähteiköt, lähdepurot ja ohutturpeiset lettosuot ovat uhanalaisen kasvilajiston arvokkaimpia elinympäristöjä. Suunnittelualueelta tunnetaan noin 20 uhanalaista putkilokasvilajia ja yli 50 uhanalaista sammallajia, joista noin 30 on erityisesti suojeltavia lajeja. Lajistossa on paljon vain Enontekiön suurtunturialueelta tavattua lajistoa.

Monet Saanan ja lähiympäristön harvinaiset kasvilajit ovat Norjan ja Ruotsin puolelle sijoittuvan levinneisyysalueensa reunoilla. Saanalla esiintyvää uhanalaista lajistoa esiintyy myös Mallatuntureilla, Jiehkäšilla ja joillakin suurtuntureilla Käsivarren erämaassa. Uhanalaislajistossa on useita erittäin harvinaisia pahdoilla tai vyyrylouhikoissa esiintyviä lajeja. Monet harvinaisten kasvien esiintymät ovat herkästi kuluviissa elinympäristöissä, kuten lähteiköissä, rinnesoilla ja tunturikankailla. Saanan rinteillä kulkevien retkipolkujen varsilla on useita uhanalaisten ja silmälläpidettävien putkilokasvilajien ja sammalten esiintymiä. Näiden esiintymien säilyminen pitää turvata pitämällä reitit hyvässä kunnossa, esim. tekemällä pitköspuita tarvittaessa, ja retkeilijöiden ohjauksella ja valistuksella. Monilla lajeilla esiintymät ovat pieniä ja niiden häviämiskahri on suuri, esimerkiksi kivi-vyyry tai kasvupaikan talleantuminen voi helposti heikentää tai tuhota pienen kasvuston. Voimakas laidunnus-paine saattaa uhata erityisesti yksilömäärältään pieniä esiintymiä. Joissakin tutkimuksissa on todettu sopivan laidunnuksen olevan eduksi kasveille, esimerkiksi avoimilla paikoilla esiintyville lajeille kuten pienikokoisille nor-janarholle ja otasilmäruoholle. Tulevaisuudessa ilmastonmuutos on nousemassa merkittäväksi uhkaksi monille tunturipaljakan lajeille. Avoimessa ympäristössä viihtyvät tunturikasvit eivät pärjää kilpailussa, kun umpeen-kasvu ja rehevöityminen muuttavat niiden kasvupaikat epäedullisiksi.

Saanan ja sen lähiympäristön merkitystä selkärangatonlajistolle voidaan pitää Suomen olosuhteissa korvaa-mattomana. Alueelta on havaittu yhteensä neljä erityisesti suojeltavaa ja 90 uhanalaista tai silmälläpidettävää selkärangatonlajia. Perhoslajiston kannalta erityisen arvokkaita ovat vyyrysoiraikot, tunturiniityt ja lapinvuokko-kankaat. Arvokasta perhoslajistoa on myös Jiehkäšin rinteillä. Saanaa voidaan pitää valtakunnan parhaana tunturiperhospaikkana: alueelta on havaittu yhteensä 41 uhanalaista tai silmälläpidettävää lajia, joista peräti seitsemää on myös ehdotettu erityisesti suojeltaviksi lajeiksi. Saanan merkitys on korostuneen suuri sellaisille lajeille, joiden levinneisyys Fennoskandiassa rajoittuu Kõlivuoriston alueelle. Muista selkärangattomista eläimistä Saanalla esiintyy yksi direktiivilaji, lettosiemenkotilo.

Saanan alueen pesimälinnusto koostuu tunturikoivikkojen metsälajistosta sekä avoimien tunturimaiden linnus-tosta. Alueen linnusto tunnetaan erittäin hyvin, koska alue on esimerkiksi Käsivarren erämaa-alueeseen verrat-tuna helposti saavutettavissa. Alueella pesii useita uhanalaisia ja häiriöille herkkiä lajeja, jotka voivat häiriytyä alueella liikkuvien ihmisten vuoksi. Pesäpaikkojen huomioimisella ja hyvällä suunnittelulla ja polkuverkostolla luonnossa liikkujien kulkua voidaan ohjata siten, että häiriö herkimmille linnuille jää vähäiseksi. Alueella elää edustava pikkunisäkäs-lajisto, johon kuuluu mm. Fennoskandian alueelle endeeminen tunturisopuli. Alueelta ei ole tiedossa vanhoja naalin pesiä.

6. Kulttuuriperintö

Suomen maisemamaakuntajaossa alue kuuluu Peräpohjolan-Lapin maisemamaakuntaan ja Käsivarren ylätun-turien maisemaseutuun. Saanan alue on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (Ympäris-töministeriö 1993). Ympäristöministeriön mietinnössä maisema-alue rajautuu etelässä Ailakkavaaran (Áilla-hasvárri) pohjoisrinteeseen, lännessä Kilpisjärveen, pohjoisessa Korkea Jehkasin (Jiehkäš) etelärinteeseen ja idässä Iso Jehkasin länsirinteeseen. Saamelaiden kotiseutualueen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi alkoi keväällä 2014, ja valtioneuvosto vahvistaa uudet maisema-alueet todennäköi-sesti vuonna 2017. Käsivarteen on ehdotettu uutta valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta (Käsivarren suurtunturien maisemat), joka sisältää lähes koko suunnitelma-alueen.

Kilpisjärven alueelle on asetettu todennäköisesti heti kun viimeisimmän jääkauden aikainen jääpeite sulii alu-eelta. Alueen varhaisimmat jäänteet, joita pidetään varmasti saamelaisperäisinä, ovat niin kutsuttuja suorakai-teen muotoisia liesilatoksia. Saanatunturi tunnetaan saamelaiden pyhänä paikkana.

Kilpisjärven tienoo on ollut 1800-luvun lopulla ilmeisesti Ruotsin alamaisina olleiden saamelaiden porojen lai-dunta.

Alueella on runsaasti jälkiä II maailmasodan sotahistoriasta.

7A Luonnon virkistyskäyttö: retkeily ja luontomatkailu

Kilpisjärven kylä on suunnittelualueen matkailullinen keskus, jonka suurin vetovoimatekijä on tunturimaisema. Virkistyskäyttö painottuu huhti-toukokuussa ja kesä-syyskuussa tapahtuvaan, kausiluonteiseen ja omatoimi-seen liikkumiseen. Kevättalven suosituimpia harrasteita ovat moottorikelkkailu, hiihto ja pilkkiminen, kesällä Saanan laelle vievä polku on erityisen suosittu. Alueella on hyvä latu- ja polkuverkosto. Norjan, Ruotsin ja Suomen yhteinen Kalottireitti kulkee Kilpisjärven kautta. Alueen suosituin kesäretkeilykohde on Saanatunturi,

jonka huipulle patikoi vuosittain noin 18 000 retkeilijää. Moottorikelkkailu keskittyy Saana-Tsahkaljärvi (Čáhkáljávi) -Kilpisjärvi alueen reiteille ja järville.

Kilpisjärven alue kokonaisuudessaan sekä Kalottireitti kuuluvat Tunturi-Lapin puistoalueen virkistyskäytön ja luontomatkailun painopistealueisiin. Malla-Saanan alue on käyntimäärillä mitattuna virkistyskäytön selkeä painopiste Kilpisjärvellä, minkä vuoksi myös suurin osa virkistyskäyttöä palvelevista ja sitä ohjaavista rakenteista ja reiteistä keskittyy alueelle.

7B Luonnon virkistyskäyttö: opastusviestintä

Kilpisjärven luontokeskus toimii Metsähallituksen asiakaspalvelupisteenä ja paikallisena matkailuinfona. Luontokeskuksesta saa Metsähallituksen kalastus- ja maastoliikennelupia, varaus- ja vuokratupien avaimia sekä informaatiota lähialueen nähtävyyksistä, reiteistä ja muista palveluista.

8 Erätalous: nykytila

Pohjois-Suomessa, metsästyslain 8 § tarkoittamalla alueella asuvilla on vapaa metsästysoikeus kotikuntansa valtion mailla. Vieraspaiikkuntalaiset voivat ostaa vuorokausilupia riekon, vesilintujen ja jäniksen, ja kausilupia jäniksen ja pienpetojen metsästyksen Käsivarren lupametsästysalueelle, joka kattaa osan suunnittelualueesta. Paikalliset asukkaat metsästävät lähinnä hirveä ja riekkoa.

Kalastuksella on paikallisille asukkaille edelleen suuri merkitys. Kalastus on myös Käsivarren matkailun keskeisiä vetovoimatekijöitä. Suurtuntureiden halutuin saaliskala on rautu eli nieriä. Muita haluttuja saaliskaloja ovat harjus ja taimen.

9 Tutkimus

Suunnittelualueeseen sisältyy osa aiemmin Metsäntutkimuslaitoksen (nykyinen Luonnonvarakeskus) hallinnassa olleesta Kilpisjärven tutkimusalueesta, joka on aikoinaan erotettu valtion maista nimenomaan tutkimuskäyttöä varten. Mettalla on ollut alueella erilaisia tunturiekotyyppeihin ja -lajistoon liittyviä pitkäaikaisseurantoja ja Kilpisjärven biologisen aseman tutkijat ovat käyttäneet aluetta monipuolisesti. Saanan harvinainen fauna ja flora ovat kiinnostaneet tutkijoita jo pitkään.

10 Muu luonnonvarojen käyttö, rasitteet, käyttöoikeudet ja sopimukset

Marjastus ja sienestys on sallittu koko alueella lukuun ottamatta Saanan luonnonsuojelualuetta. Saanan huipulla on vuokrattu masto- ja viestiasema-alue, johon liittyy myös kaapelilinja-alue valtatie varten.

10 b Poronhoito

Koko alue on Käsivarren paliskunnan laidunalueita. Suunnittelualueen pinta-ala on n. 3 % paliskunnan pinta-alasta. Paliskunta on jakautunut kolmeen siidaan eli tokkakuntaan. Suunnitelma-alue on Kova-Labban tokkakunnan paimennusalueita. Käsivarren paliskunnassa toteutetaan perinteistä paimennusta ja porojen vuosikierto perustuu luontaiseen laidunkiertoon. Muu maankäyttö, esimerkiksi Kilpisjärven kylän laajeneminen ja matkailun lisääntyminen, on kaventanut poronhoidon käytössä olevaa aluetta ja vaikuttaa siihen, kuinka laidunkierto pystytään toteuttamaan. Saanan suunnittelualue on ollut laidunkierrollisesti merkittävä alue vasomaaikana ja kesäaikana, koska tuntureilla on poroille suotuisia lumenviipymäalueita. Alueella on suuri merkitys Kova-Labban siidan kesälaidunalueena.

KESKEISET ARVOT JA UHAT

11 Keskeiset suojelu- ja käyttöarvot sekä uhkat

Lomakkeella kuvataan suunnittelualueen keskeiset luonto-, kulttuuriperintö- ja käyttöarvot. Alueen luontoarvot ovat merkittäviä, vaikka vain pieni osa alueesta on suojeltu lakisääteisesti ja kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Suunnittelualueen keskeisten arvojen määrittely tehdään nykytilan kuvauksen pohjalta. Koska määrittelyssä pitää ottaa huomioon alueen perustamistarkoitus, sekä luonnonsuojelulain ja muiden aluetta koskevien säästösten yleiset tavoitteet, on Saanan suunnittelualueella tarkasteltava hieman eri kriteerein Saanan luonnonsuojelun alueen ja sitä ympäröivän alueen arvoja ja uhkia. Arvojen määrittely on hoito- ja käyttösuunnitelman tärkeimpiä kohtia, sillä suunnitelman päämäärät ja tavoitteet kohdistuvat suunnittelualueen keskeisten arvojen säilyttämiseen ja parantamiseen.

Suunnittelualueen keskeisiä luontoarvoja ovat luontodirektiivin luontotyyppit ja lajit, uhanalaiset eläin- ja kasvilajit, lintudirektiivin lajit ja geologiset kohteet. Näitä arvoja uhkaavat lähinnä ihmistoimintaan liittyvät asiat, kuten virkistyskäyttö ja porolaidunnus, mutta tulevaisuudessa myös ilmastonmuutoksen uhka kasvaa.

Keskeisiä ihmisen toimintaan liittyviä arvoja ovat luonnon- ja kulttuurimaisemat, saamelaiskulttuuri, arkeologiset kohteet, matkailu ja virkistys, erätalous, poronhoito ja muut luontaiselinkeinot ja tutkimus- ja seurantamerkitys. Näihin arvoihin liittyviä uhkia ovat asutuksen ja rakentamisen leviäminen, matkailu, erityisesti motorisoitu matkailu, resurssien puute ja laiturien kuluminen.

Kappaleessa lueteltuihin keskeisiin arvoihin kohdistuvien uhkatekijöiden torjumiseksi määritellään tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet lomakkeella 12.

TAVOITTEEN ASETTELU

12 Uhkatekijöiden torjuminen, vaikutusten arviointi ja seuranta

Lomakkeella määritellään päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet alueen keskeisiin arvoihin kohdistuvien uhkatekijöiden torjumiseksi. Osaan uhkista voidaan vaikuttaa tässä suunnitelmassa toimenpidelomakkeilla 14–18 kuvatuilla toimenpiteillä.

Päämäärä on selkeä kuvaus suojelu- tai käyttöarvon toivotusta kehityksestä pitkällä aikavälillä, ja sitä tarkennetaan edelleen tavoitteen kuvauksessa. Päämäärät kuvaavat alueen hoidosta ja käytöstä vastaavien tahtotilaa suhteessa suunnittelun alueen arvoihin.

Tämän suunnitelman päämäärät (6 kpl) ovat:

- 1) Luontodirektiivin lajit ja luontotyytit, uhanalaiset eläin- ja kasvilajit ja uhanalaiset luontotyytit säilyvät
- 2) Virkistyskäyttöarvo ja alueen houkuttelevuus säilyvät
- 3) Alueesta on saatavissa ajantasaista ja kattavaa tietoa
- 4) Alueen kestävä luontomatkailu menestyy
- 5) Alueella tapahtuvan toiminnan luvallisuutta ja laillisuutta valvotaan
- 6) Saamelaiskulttuurin edellytykset turvataan

Päämääriä on yksilöity tavoitteilla ja niihin pyrkivillä toimenpiteillä.

Kehittämismahdollisuus linjaa suunnittelun alueen kehittämisen tavoitteita, joita nousee esimerkiksi osallistavan suunnittelun yhteydessä esiin. Kehittämismahdollisuuksia on nimetty kolme kappaletta:

- 1) Saanan luonnonsuojelualueen laajentaminen
- 2) Parannetaan alueen reittiverkostoa
- 3) Lisätään Kilpisjärven luontomatkailullista vetovoimaa

Kappaleessa kuvatut tavoitteet ovat perustana tarkennetuille toimenpiteille (Lomakkeet 14–18).

Vaikutusten arviointitaulukko

Suunniteltujen toimenpiteiden ekologisia, sosiokulttuurisia ja paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioidaan suunnitelmakauden ajalle (noin 15 vuotta). Vaikutusten tulisi olla sellaisia, että ne eivät aiheuta haittaa ympäristölle ja että ne edesauttavat suunnitelman päämäärien saavuttamista.

Seuranta

Suunniteltujen toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan mittareilla, jotka kuvaavat mm. toimenpiteistä aiheutuneita muutoksia, kuten tapahtumien kappalemääriä, asiakastytyväisyyttä, tiedon laatua jne.

13A Vyöhykejako: Retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke

Palvelurakenteet ja reitit keskitetään Kilpisjärven kylän, Saanatunturin ja Kalottireitin ympärille sijoittuvalle vyöhykkeelle, jolla ohjataan sulan maan aikana kävijäpaine rakennetuille reiteille maaston kulumisen ja lajiesiintymien vahingoittumisen estämiseksi. Alueella sijaitsee suunnittelun alueen palveluvarustus: autio- / varastupa, päiväupa ja kota. Luontopolut ja muut merkityt reitit ja urat kulkevat virkistysvyöhykkeellä. Vyöhykkeelle sijoitetaan myös ohjelmajärjestelmien tukikohdaksi tarkoitettu tupa, ja Saanavankalle rakennetaan resurssien salissa uusi taukopaikka. Palvelurakenteita ja taukopaikkoja kuten vanhoja tupia voidaan korvata uusilla; tupia voidaan kunnostaa, laajentaa, poistaa tai siirtää tarkoituksenmukaisempaan kohtaan, ja niiden käyttötarkoitusta voidaan muuttaa. Autiotupia ei ole tarkoitettu liiketoiminnallisen luontomatkailun yöpymiskohdiksi. Vyöhykkeen osuus suunnittelun alueen pinta-alasta on 53% 6533 ha.

13B Vyöhykejako: Syrjävyöhyke

Syrjävyöhykkeen tavoite on turvata luontaiselinkeinojen harjoittaminen ja rajata virkistyskäytön vaikutukset osalle aluetta. Vyöhykkeellä ei sijaitse reittejä, uria tai palvelurakenteita. Reitistöä ei laajenneta. Palveluvarustusta ei rakenneta. Yritystoimintaluvat myönnetään virkistys- ja retkeilyvyöhykkeelle. Vähän alle puolet, 45%, 5481 ha, alueesta on syrjävyöhykettä.

13C Vyöhykejako: Rajoitus- ja luonnonarvovyöhykkeet

Laajennettava Saanan luonnonsuojelualue on rajoitusvyöhykettä, jossa on liikkumisrajoituksia. Rajoitusvyöhykkeen pinta-ala, 218 ha, on alle kaksi prosenttia suunnittelualueen pinta-alasta.

TOTEUTUS

14 Luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelu

- Suojeltavien kasvilajien kartoituksia lajisuojelun toimintaohjelman mukaan
- Tunturiperhosseurannan jatkuvuus turvataan.
- Erityisesti suojeltavan lajin rajausesitys laaditaan noin kymmenelle putkilokasvi- ja sammalesiintymälle
- Täydennetään luontotyyppitietoja
- Tehdään lajien ja luontotyyppien täydennysinventointeja esitetyllä laajennusalueella
- Informoidaan paliskuntaa lajiesiintymistä ja herkistä luontotyyppikohteista

15 Luonnon virkistyskäyttö: retkeilyn ja luontomatkailun toimenpiteet

- Ylläpidetään ja kunnostetaan reittejä ja palveluvarustusta
- Tuotetaan tietoa alueen luonnosta ja kulttuurista, kehitetään luontokeskuksen toimintaa
- Lisätään rajat ylittävää yhteistyötä Norjan ja Ruotsin kanssa virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi
- Koulutetaan tunturioppaita
- Tehdään luontomatkailusuunnitelma

16 Erätalouden toimenpiteet

- Ei muutoksia nykytilaan. Metsästyslainsäädäntö ohjaa alueen metsästyskäyttöä.
- Alue säilytetään kokonaisuudessaan metsästyskäytössä
- Valvontayhteistyötä muiden viranomaisten kanssa tiivistetään valvonnan tehostamiseksi

Lupametsästyksen suunnittelu Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja määräyksien mukaisesti:

- Alueen metsästyspainetta seurataan ja tietoa välitetään. Paikallisten harjoittama metsästys huomioidaan ja lupamäärä mitoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväksi
- Metsähallituksen tehtävänä on tarjota metsästysmahdollisuuksia valtion omistamilla alueilla tasapuolisesti, asettaen etusijalle ne joilla ei muuta metsästysmahdollisuutta ole.
- Metsästyksen säätely perustuu Metsähallituslain mukaan annettuun kiintiöpäätökseen, jolla taataan metsästyksen ekologinen ja sosiaalinen kestävyys sekä turvataan paikallisten asukkaiden oikeudet
- Pienpetopyyntiä pyritään tehostetusti kohdentamaan erityisesti ihmisen vaikutuksesta lisääntyneeseen pienpetokantaan
- Hirvenmetsästäjät voivat laittaa nuolukiviä
- Riekonpyynnissä ansakaarteiden rakentamiseen tarvittavaa pensaikkaa (koivua ja pajua) voidaan hyödyntää.

17 Muun luonnonvarojen ja alueiden käytön toimenpiteet

- Marjastus ja sienestys on sallittu koko alueella lukuun ottamatta Saanan luonnonsuojelualueen rajoitusosaa, jossa liikkuminen on kielletty 15.5.–1.9.
- Metsähallitus myöntää ilma-aluksille laskeutumislupia luontomatkailun tarpeisiin, erikseen nimettäville laskeutumispaikeille

Liikkumisluvat lumipeitteisenä aikana

- Enontekiön kunnan asukkaille myönnetään lumipeitteiselle ajalle maksuton maastoliikennelupa.

- **Virkistysvyöhyke:** Metsähallituksen moottorikelkkaurilla on kelkkailu sallittua luvan ostaneille. Maastoliikennelupia moottorikelkkasafaritoimintaan sekä muita yrityslupia voidaan myöntää ohjelmaluvalluyrittäjille Metsähallituksen voimassa olevan maastoliikennelupien myöntämisperiaatteen ja -ohjeen mukaisesti.
- **Syrjävyöhyke:** Metsähallituksen moottorikelkkaurilla moottorikelkkailu on sallittua luvan ostaneille. Maastoliikennelupa voidaan myöntää erityisen painavasta syystä Metsähallituksen voimassa olevien maastoliikenneperiaatteiden ja muiden tarkentavien ohjeiden mukaisesti (esimerkiksi perusteltu tutkimuskäyttö, tapahtumien järjestäminen).

Liikkumisluvut sulan maan aikana

- **Virkistysvyöhyke:** sulan maan aikaan maastoliikennelupia myönnetään maastovaurioiden välttämiseksi hyvin rajoitetusti. Metsähallitus myöntää paikkakuntalaisille ja matkailupalveluiden järjestämiseen kesäaikaisia lupia vain poikkeustapauksissa valmiille urille kuten Tsahkaljärven tielle ja niin kutsutulle saksalaistentielle eli vakiintuneille erikseen määritellyille kulku-urille. Erityisistä painavista syistä (esim. hirvenruhon poiskuljettaminen, alueen tupa ja reittiverkoston huolto) lupia voidaan myöntää myös kartalle merkittyjen urien ulkopuolelle. Ulkopaikkakuntalaisille Metsähallitus ei pääsääntöisesti myönnä kesäaikaisia maastoliikennelupia. Esimerkiksi perusteltuun tutkimuskäyttöön kesäaikaisia maastoliikennelupia kuitenkin voidaan myöntää. MH voi myöntää luvan perustellusta syystä myös muihin tarkoituksiin.
- **Syrjävyöhyke:** Metsähallitus voi myöntää paikkakuntalaisille kesäaikaisia maastoliikennelupia erityisistä painavista syistä (esim. hirvenruhon poiskuljettaminen). Metsähallitus myöntää paikkakuntalaisille ja matkailupalveluiden järjestämiseen kesäaikaisia lupia vain poikkeustapauksissa vakiintuneille erikseen määritellyille kulku-urille. Ulkopaikkakuntalaisille Metsähallitus ei pääsääntöisesti myönnä kesäaikaisia maastoliikennelupia. Niitä voidaan kuitenkin myöntää esimerkiksi perusteltuun tutkimuskäyttöön ja alueen tupa- ja reittiverkoston huoltoon liittyviin tehtäviin.
- Joukkotapahtumia ja leiritoimintaa voidaan järjestää Metsähallituksen luvalla/suostumuksella.
- Pyöräily, ratsastus, kiipeily ja porovaljakolla ajo ovat sallittuja muualla paitsi Saanan rajoitusosilla. Ratsastus- ja koiravaljakkoyritystoiminta ohjataan osoitetuille urille.
- Alueelta voidaan ottaa pieniä määriä maa-aineksia reitistöjen ja kulku-urien parantamiseksi.
- Poronhoitotöissä liikkeessään poronhoitajat eivät tarvitse poltto- ja laavupuunottolupaa.
- Metsähallitus ei myönnä kaivoslain 9 §:n mukaisia maanomistajan suostumuksia saamelaisen kotiseutalueella tapahtuvaan malminetsintään.
- Metsähallitus osoittaa alueen polttopuunottoon.

17B Poronhoidon toimenpiteet

- Poronhoitolaki (848/1990) ohjaa poronhoitoa.
- Metsähallitus jatkaa yhteistyötä paliskuntien kanssa, kuulee paliskuntia ja pyytää niiltä lausuntoja maankäyttöön liittyvissä asioissa.
- Porojen ruokkiminen valtion hallinnassa olevien vesistöjen päällä ja vesistöjen välittömässä läheisyydessä on kielletty. Kuivaa heinää voidaan kuitenkin käyttää apuna jääpeitteisillä vesialueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä porojen kokoamiseksi erotuksiin ja porojen siirtämistä varten. Porojen kokoamiseen käytetyt heinät on siivottava välittömästi toiminnan jälkeen, jos heinää jää merkittävästi vesistöjen päälle.
- Metsähallitus ja paliskunta sopivat yhdessä mahdollisista muista kohteista, joissa poroja ei tulisi ruokkia
- Poronhoitajat eivät tarvitse poronhoitotöissä liikkeessään poltto- ja laavupuunottolupaa.
- Poronhoitolain mukainen sallittu kesäaikainen maastoliikenne suositellaan tapahtuvaksi olemassa olevilla urilla.
- Tavoitteena on saamelaiskulttuurin ja poronhoidon elinvoimaisuuden säilyminen. Poronhoidon laidunkiertojärjestelmä turvaa laidunten kantokyvyn. Maastoliikenteen, koiravaljakkotoiminnan sekä muun maankäytön ohjaaminen, sääntely ja valvonta on tärkeää, että ei vaikeuteta laidunkiertojärjestelmää.

18 Hallinto

Valmistaudutaan siihen, että ympäristöministeriö käynnistää toimet Saanan luonnonsuojelun laajentamiseksi.

19 Resurssit

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamiseen tarvittavat resurssit ovat jatkuvaluonteiset menot yhteensä **72 000** euroa ja kertaluonteiset menot **1 061 000** euroa, yhteensä **2 141 000** euroa viidentoista vuoden suunnitteluajalle laskettuna. Suunnitellut toimenpiteet toteutetaan resurssien puitteissa.

20 Osallistaminen

Suunnitelmalla on ollut yhteinen yhteistyöryhmä Käsivarren erämaa-alueen ja Mallan luonnonpuiston hoito- ja käyttösuunnitelmien kanssa. Ryhmään nimesivät edustajansa Enontekiön kunta, Kilpisjärven kyläyhdistys ry, Lapin ELY-keskus, Lapin luonnonsuojelupiiri, HY Kilpisjärven biologinen asema, Paliskuntain yhdistys, Käsivarren paliskunta, Enontekiön yrittäjät ry, Saamelaimuseo Siida, Johti Sápmelaččat, Enontekiön kalastusalue, Enontekiön riistanhoitoyhdistys, Karesuvannon kyläyhdistys ry, Peltovuoman ja Suonttavaaran lapiky-
läyhdistykset, Suomen Latu, Metla ja Saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjät nimesi ryhmään Akwé:Kon -periaatteiden noudattamiseksi neljä jäsentä Metsähallituksen pyynnön mukaisesti. Työn alkaessa ei ollut vielä olemassa nykyisin käytössä olevaa toimintatapaa, jonka mukaan työn tueksi nimetään erillinen Akwé:Kon -ryhmä. Enontekiön yrittäjillä on ryhmässä neljä edustajaa erityyppisistä yrityksistä, eri puolilta suunnittelualueetta. Enontekiön kunnalla oli ryhmässä kolme edustajaa.

Keväällä 2015 Saamelaiskäräjät nimesi viisijäsenisen Akwé:Kon -ryhmän, joka käsitteli kokouksissaan suunnitelmaa ja arvioi sen vaikutuksia saamelaiskulttuuriin.